

GERİ KAZANIM PAYI UYGULAMALARI İLE İLGİLİ SORUNLAR

I-GİRİŞ

Bilindiği üzere 2872 sayılı Çevre Kanununun Ek 11 inci maddesi ile Hazine ve Maliye Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının görüşü alınarak, Geri kazanım katılım payı beyannamelerinin verilme sürelerini; aylık, üç aylık veya altı aylık dönemler halinde tespit etmeye; beyannamelerin şekil, içerik ve eklerini belirlemeye, beyannamelerin elektronik ortamda gönderilmesine zorunluluk getirmeye, bu beyannamelerin yetki verilmiş gerçek veya tüzel kişiler aracı kılınarak gönderilmesi hususunda izin vermeye, bu kişileri aracı kılmaya veya zorunlu tutmaya ve uygulamaya ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkili kılınmıştır.

Bu yetkiye istinaden 1 Sıra Numaralı Geri Kazanım Katılım Payı Beyannamesi Genel Tebliği çıkarılarak Çevre Kanununa ekli (1) sayılı listede yer alan ürünlerden plastik poşetler ile aynı kanuna ekli (1) sayılı listede yer alan diğer ürünler için ödenecek geri kazanım katılım payının beyanı ve tahsiline ilişkin usul ve esaslar belirlenmiş, ayrıca 2 Sıra Numaralı Tebliğ ile de Geri Kazanım Katılım Payı Beyannamelerinin verilme süresi ertesi ayın 24'ncü günü sonuna kadar verilmesi öngörülmüş iken bu süre ertesi ayın sonu olarak değiştirilmiş ve son olarak, 22.03.2020 tarih 31076 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 3 Sıra Numaralı Tebliğ ile de beyan dönemleri 2020 yılı için 6 aylık, 2021 yılı için ise 3 er aylık dönemler olarak belirlenmiştir.

Dönemin sona erdiği ayı izleyen ay sonuna kadar beyanname verilecek ve ödeme yapılacaktır.

Konu ile ilgili olarak çıkarılmış bulunan Geri Kazanım Katılım Payına İlişkin Yönetmelikte Geri Kazanım Katkı Payı alınacak ürünler aşağıdaki şekilde gruplandırılmış ve tanımlanmıştır;

- 1.Pil,
- 2.Madeni Yağ,
- 3.İlaç,
- 4.Elektrikli ve Elektronik Eşya,
- 5.Bitkisel Yağlar,
- 6.Ambalaj,
- 7.Akümülatör,
- 8.Lastik

Bu Yönetmelik kapsamındaki ürünlerden plastik poşetler için satış noktalarından, diğer ürünler için ise piyasaya süren/ithalatçı gerçek veya tüzel

kişilerden geri kazanım katılım payı alınmakta olup, yönetmelik hükümleri yurt içinde piyasaya arz edilen, 2872 sayılı Kanuna ek-1 sayılı listede yer alan ürünleri kapsar. Bunun dışında

a) Tekrar kullanıma alınan ürünler, zati ihtiyaç kapsamındaki ürünler, imha edilerek tasfiye edilecek gümrüklü ürün ve eşyalar ile ihraç edilen ürünleri,

b) Kamu kurum ve kuruluşlarının münhasıran asli görevlerinde kullanmak, piyasaya arz edilmemek ve ticari amaç güdülmemek kaydıyla ürettikleri veya bağlı kuruluşlarına ürettirdikleri Kanunun ek-1 sayılı listesinde yer alan ürünleri

kapsamaz.

c) Kanunun ek-1 sayılı listesinde yer alan ürünleri için ülkenin tamamında Bakanlıkça belirlenen esaslar doğrultusunda depozito sistemi uygulayan, piyasaya süren/ithalatçıların depozitolu olarak piyasaya sürdükleri ürünleri için depozito uygulanan miktar açısından bu Yönetmelik hükümleri uygulanmaz.

Ayrıca Yönetmelik kapsamında yer alan ürünlerin tedarik amaçlı üretilmesi halinde üreticilere bu ürünler için geri kazanım katılım payı yükümlülüğü oluşmaz. Tedarikçilerden temin edilen ürünlere kendi adını, ticarî markasını veya ayırt edici işaretini koymak ve kendini üretici/piyasaya süren olarak tanıtmak sureti ile piyasaya arz eden gerçek veya tüzel kişilerden geri kazanım katılım payı alınır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 07.02.2020 tarih ve 20451381-020-34658 sayı ile yayınlamış Genelge uygulamaya yön vermede ayrı bir önem taşımaktadır. Geri Kazanım Payına İlişkin Yönetmeliğin Uygulanmasına Dair Usul ve Esaslar başlığı ile yapılan açıklamalar konuyu detaylandırmış ve örneklerle açıklamış bulunmaktadır. Konuya ait yasa, yönetmelik ve yönetmeliğin uygulama usul ve esasları yukarıda belirtilmiştir.

II-DEĞERLENDİRME

Konunun Platformda tartışılması sonucunda aşağıda ifade edilen görüşler ortaya çıkmış bulunmaktadır.

1.Geri Kazanım Katılım Payı uygulaması özü itibariyle çevre duyarlılığı anlamında yerinde ve hatta gecikmiş bir uygulama olmakla birlikte, Geri Kazanım Katkı Payı alınacak ürünlerin çok çeşitli olması ve bunları piyasaya arz edenler ile piyasaya sürenlerin ve ithalat temsilcileri kavramlarının muğlak kavramlar içermesinin karmaşaya neden olabileceği, bunun da uygulamanın biçimi ve kapsamının sürdürülebilir olmasını mümkün kılmayacağı anlaşılmaktadır.

Piyasaya arz ve piyasaya süren kavramları yerine, yazımızın yukarıdaki bölümünde sıralanan ürünlerin üreticileri ve/veya ithalatçıların kapsama dahil edilmesi ve bu suretle kapsama dahil olacak firmaların sayılarının azaltılması,

bir başka deyişle GEKAP tahsil edileceklerin sayılarının sınırlandırılması ve sıralanan ürünlerin kaynağında GEKAP tahsili uygulamayı sadeleştirecek ve kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

2. Yönetmeliğin 5. Maddesinin 10-11-12 ve 16 numaralı fıkralarında belirtilen durumlarda geri kazanım katılım payı tahsil edilmeyecek istisna hükümlerinin uygulanması aşağıda belirtildiği gibi muğlâk olup, söz konusu hükümlerin yeniden ele alınarak düzenlenmesi gerekmektedir. Şöyle ki;

a) 10'ncü fıkrada "Piyasaya arz edilecek araçlar ile elektrikli ve elektronik eşyaların üretiminde orijinal eşya/parça olarak kullanılan ve Kanunun ek-1 sayılı listesinde yer alan ürünler için araç ile elektrikli ve elektronik eşyayı piyasaya sürenler tarafından beyan yapılır ancak bu ürünlerden geri kazanım katılım payı tahsil edilmez" hükmü yer almaktadır. Bu hükmün pratikte uygulanması mümkün gözükmemektedir.

b) 12'nci fıkrada "Bu Yönetmelik kapsamında yer alıp geri kazanım katılım payına tabi olan ürünlerden ambalajlı olarak piyasaya sürülenlerin birincil (satış) ambalajları için beyan yapılır ancak bu ambalajlar için geri kazanım katılım payı tahsil edilmez. Bu ürünlerin birincil ambalajları haricindeki diğer ambalajları için geri kazanım katılım payı tahsil edilir" denilmektedir.

Fıkrada yer alan birincil, ikincil ambalajlar vb. tanımlar uygulamada karmaşaya neden olmaktadır. Örneğin, ithal edilen bir ürünün listede yer alıp almadığına bakılmaksızın ambalajının ayrıştırılması mümkün olmayıp, çoğunlukla bu ambalajın gümrük beyannamesinde yer almadığı gibi faturada da ayrıca yer almadığı bilinen bir gerçektir.

c) 16'ncı fıkrada ise madeni yağlarla ilgili hüküm yer almaktadır. Buna göre,"Kanunun ek-1 sayılı listesinde yer alan ürünlerden bitkisel yağ ve madeni yağların Kanunun ek-1 sayılı listesinde yer alan ürünlerin üretiminde hammadde olarak kullanılması durumunda hammadde olarak tedarik edilen bu ürünlerin ithalatçıları/üreticileri tarafından beyan yapılır, ancak hammadde olarak kullanılan bu ürünlerden geri kazanım katılım payı tahsil edilmez".

Bu hükme göre ithal edilen baz yağların ithalatçıları Madeni Yağ sınıflamasında yer alan baz yağlar için GEKAP ödemesi yapacakları anlaşılmaktadır. Ancak bu baz yağların EPDK kuralları gereği satılamayacağı gerçeği gözden kaçırılmış bulunmaktadır. Baz yağdan üretilen diğer madeni yağlardan da GEKAP tahsili yoluna giderek bunları piyasaya sürenlerden de GEKAP tahsili öngörülmüştür. GEKAP doğuran olay ithalat sırasında bir kere doğmuş, ithal edilen bu üründen üretilen diğer madeni yağların piyasaya arzında ise bir kere daha GEKAP doğuran olay vuku bulmuştur. Her ne kadar 16'ncı fıkrada istisna hükmü yer almış olsa da uygulamada bu husus karmaşaya yol açacak nitelitedir.

3.“Piyasaya Arz ile Vergiyi Doğuran Olay” kavramları doğru tanımlanmalıdır. Vergiden çok harç mahiyeti taşıyan GEKAP katkı payı mevzuatında Vergi Usul Kanununun en temel kavramı olan vergiyi doğuran olay kavramı net değildir.

Bilindiği üzere Vergi Usul Kanununun 19'ncü maddesinde Vergiyi Doğuran Olay tarif edilmektedir. Vergi alacağı vergi kanunlarının vergiyi bağladıkları olayın vukuu veya hukuki durumun tekemmülü ile doğar, denilmektedir. Vergi alacağı mükellef bakımından vergi borcunun doğduğunu belirler.

3'ncü maddede yer alan “Vergilendirmede vergiyi doğuran olay ve bu olaya ilişkin muamelelerin gerçek mahiyeti esastır.” hükmü esasen vergi sistemimizin temelini oluşturan ana unsurdur. Devamında yer alan; “Vergiyi doğuran olay ve bu olaya ilişkin muamelelerin gerçek mahiyeti yemin hariç her türlü delille ispatlanabilir. Şu kadar ki, vergiyi doğuran olayla ilgisi tabii ve açık bulunmayan şahit ifadesi ispatlama vasıtası olarak kullanılamaz.” ve “İktisadi, ticari ve teknik icaplara uymayan veya olayın özelliğine göre normal ve mutad olmayan bir durumun iddia olunması halinde ispat külfeti bunu iddia eden tarafa aittir.” hükümleri ile birlikte ele alındığında “vergilemede gerçeklik” esası daha da net ortaya çıkmaktadır.

Piyasaya arz konusu bu temel gerçeklik ilkesinden sapmaları ortaya koymakta ve karmaşaya neden olmaktadır. Ayrıca, vergi mevzuatındaki iyi niyetli mükellefi koruyan uzlaşma, tecil-terkin, beyanname düzeltme, pişmanlık ile beyan gibi müesseseler mevcut durumda yer almamaktadır. Buna göre, “Vergi alacağı vergi kanunlarının vergiyi bağladıkları olayın vukuu veya hukuki durumun tekemmülü ile doğar.” şeklinde tanımlanan vergiyi doğuran olayın tespitinde; vergiyi doğuran olayların gerçek mahiyeti esas alınacak, ancak iktisadi, ticari ve teknik icaplara veya olayın özelliğine göre normal ve mutad olmayan bir durum varsa görünen değil, iktisadi, ticari ve teknik icaplara uygun olan ve/veya olayın özelliğine göre normal ve mutad olan ne ise o dikkate alınacaktır. Vergiyi doğuran olay, aynı zamanda verginin konusu ile de doğrudan ilişkilidir.

4. Stok Takibi Konusu: Bildirim ve beyanların doğruluğu ve kayıtları ilgili yönetmeliğin 10. Maddesinde; "Sürekli bir çevre görevlisi istihdam eden veya çevre danışmanlık firmalarından çevre yönetimi hizmeti alan veya çevre yönetim birimi kurma zorunluluğu bulunan piyasaya süren işletmeler ile ödeyecekleri geri kazanım katılım payı miktarı 50.000 Türk Lirası'ndan fazla olan piyasaya süren işletmelerce bu Yönetmelik kapsamında yapılacak bildirim ve beyannamelerine esas veriler 2872 sayılı kapsamında tanımlanan çevre görevlisi tarafından incelenip onaylanır.

Bakanlıkça gerekli görülmesi halinde; piyasaya sürenler/ithalatçılar ve satış noktaları bu Yönetmelik kapsamındaki bildirimlerinin ve beyannamelerinin ayrı ayrı veya birlikte karşılaştırmalı olarak yeminli mali müşavirlere

inceletilmesi ve/veya doğrultulmasını sağlamak veya bağımsız denetim kuruluşlarına inceletilmesini sağlamak ve inceleme/sonuç/değerlendirme raporlarını Bakanlığa sunmak zorundadırlar.

Bu Yönetmelik kapsamında yürütülen iş ve işlemlere yönelik veriler en az beş yıl süreyle muhafaza edilir".

Denilmek suretiyle özellikle ambalaj malzemelerinde bir yandan ilgili firmaları yükümlülük altına sokarken diğer yandan muhasebe meslek mensuplarını da ağır iş yükü altına sokmaktadırlar. Kurumsal ve büyük ölçekli firmalar açısından bu ürünlerin takibi ve kayıt altına alınması mümkün iken orta ve küçük ölçekli işletmelerde pek de mümkün gözükmemektedir.

5.Geri Kazanım Katılma Payı Yönetmeliğinin Uygulanmasına Dair Usul ve Esaslarda muhasebe sorumlusunun tanımı yapılmıştır. Bu tanımlamaya göre, muhasebe sorumlusu, makbuz, fatura irsaliye v.b. belgelerin kayıtlarından ve genel muhasebe ile ilgili işlemlerin mevzuata, muhasebe usul ve yönetmeliklerine uygun olarak yerine getirilmesinde piyasaya süren/ ithalatçı ve satış noktalarının gerçek/ tüzel kişilikleri adına organ ve temsilcilik görevini yapan veya bu görevi üstlenen kişiler olduğu belirtilmiştir.

Her ne kadar tanımlamada muhasebe sorumlusunun meslek mensubu kişiler olduğu belirtilmemiş ise de tanımlamada ifade edilen görevler meslek mensuplarının görevleri ile çakışmakta olduğundan tanımlamaya açıklık getirilmesi gerekmektedir. Bu haliyle uygulama kabiliyeti de bulunmamaktadır.

6.Ürünlerin tanımlamalarında da netlik bulunmamaktadır. Örneğin küçük ev aletlerinin tanımı açık olmadığı gibi aydınlatma elemanları (armatür) için ödenecek katılım payının, doğrudan nihai tüketiciye satılacak lambalar için de geçerli olup olmadığı net değildir.

III- SONUÇ

Sonuç olarak, Platform'da yapılan görüşmelerde, yönetmelik ve yönetmeliğin uygulama usul ve esaslarında ifade edilen ürün tanımlamalarının net olarak yapılması gerekliliği yanında, ürünleri piyasaya arz edenler yerine bunları üreten ve/veya ithal edenlerden, kaynakta GEKAP tahsilinin daha doğru ve kapsamlı aynı zamanda karmaşadan uzak sadeleştirilmiş bir uygulama olacağı genel kabul gören bir görüş olarak benimsenmiş, yönetmelikte yapılacak değişiklik ile uygulamanın kolaylaşabileceği ve sürdürülebilir olabileceği ifade edilmiştir.